

DUMITRU (DIMITRIE) MANGERON (1906–1991) CUM L-AM CUNOSCUȚ

Garabet KÜMBETLIAN¹

kumbetg@yahoo.com

ABSTRACT: Professor D. Mangeron was an important Romanian mathematician and mechanical engineer. He published important works, like: "New classes of functions related to the equations with total derivatives" (1958), "Application of the reflection method and Green's function expansion in series of the fundamental solution methods in the oscillation theory" (1963), "Vibration problems concerning plates and shells" (1964).

KEYWORDS: Mangeron, mathematics, mechanics.

Dumitru Mangeron și-a început cariera universitară, după absolvirea secției de matematică a Universității „Al.I. Cuza” din Iași în anul 1930, ca asistent, în cadrul catedrei profesorului Alexandru Myller. Alexandru Myller (1879–1965, ctitorul școlii de matematici ieșene, a fost doctorandul (în 1906 al) celebrului matematician David Hilbert (1862–1943) de la Universitatea din Königsberg și conducătorul de doctorat (în 1920) al lui Octav Mayer (1895–1966).

În același an (1930), D. Mangeron a obținut o bursă pentru studii de perfecționare la Universitatea din Neapole, unde își susține în anul 1932 și teza de doctorat, sub conducerea profesorului Mauro Picone (1885–1977).

Urmează apoi un scurt stagiul de perfecționare la Universitatea din Göttingen, după care revine la Iași. Aici parcurge toate treptele didactice din învățământul superior până la începutul anului 1942, când a devenit profesor definitiv la disciplina „Mecanică”, în cadrul Institutului Politehnic „Gheorghe Asachi”. În anul 1948, profesorul Mangeron a fost ales șeful Catedrei de „Mecanică și Teoria Mecanismelor” până în anul 1958, după care a fost șeful Catedrei de

¹ Prof. univ. dr. ing., membru titular al Comitetului Român de Istoria Științei și Tehnicii al Academiei Române

„Matematici II”, până în anul 1979. Între timp s-a pensionat în anul 1976, la vârsta de 70 de ani.

Foto: Profesorul D. Mangeron în biblioteca sa (fototeca G. Kümbetlian)

De-a lungul întregii sale cariere didactice a publicat 11 cursuri, tratate și monografii, 404 articole în reviste de specialitate și 55 de Comunicări Științifice susținute la Congrese, Conferințe, Simpozioane și Sesiuni Științifice.

În decursul activităților sale științifice s-a ocupat de „Sistemele diferențiale cu structură complexă”, numite „Ecuatii polivibrante” sau „Ecuatii Mangeron”, de „Teoria unitară a fenomenelor potențialului”, de „Propagarea căldurii și undelor”, de „Mecanica vibrațiilor” de „Teoria generală a sincronizării”, de „Problemele spectrale pe varietăți Riemann-iene pentru diferiți operatori”, de „Teoria și practica accelerațiilor reduse de ordin și specie oarecare”, de „Metodele tangențiale și matricial-tensoriale în teoria mecanismelor și mașinilor”, de „Stabilitatea mașinilor-unelte așchietoare”, „Teoria fenomenelor tranzitorii”, „Controlul optimal în sisteme cu parametri distribuiți”, „Biomatematica rețelelor neurale”, „Extindere ale ecuațiilor Hodgkin-Huxley”, „Teoria polinoamelor ortogonale” etc.

În anul 1966 i s-a conferit titlul de „Doctor docent în științe”, în 1971 cel de „Om de științe emerit al României”, în anul 1990 fiind ales „Membru corespondent al Academiei Române” [2].

L-am întâlnit pentru prima oară la Cluj în iulie 1980, cu prilejul celui de „Al doilea Simpozion național de tensometrie și analiza

experimentală a tensiunilor”, unde-și prezenta, în cadrul unei „mese rotunde”, primele două volume din trilogia „Mecanica rigidelor cu aplicații în inginerie”. Cunoștea la perfecție peste zece limbi străine. Discursul Domniei Sale era de o frumusețe și acuratețe rar întâlnite. Era un om cu o vastă cultură generală. În momentul în care și-a început prezentarea, în sală s-a așternut o liniște neverosimilă, ca și când și-ar fi hipnotizat auditoriul. În acel moment gândul mi-a zburat la Goethe, pe care Tudor Vianu în monografia sa asupra marelui poet și om de cultură îl descria ca pe un magician, care-și subjugă interlocutorii prin extraordinara personalitate a sa. Dumitru Mangeron m-a făcut atunci să înțeleg și să „materializez” descrierea amintită a lui Tudor Vianu.

Imaginile construite mental de Dumitru Mangeron ne determinau să ne închipuim MECANICA precum o matrice fermecată, care susținea un univers cu toate elementele lui ireale, supranaturale și fantasmagorice pe care le forma și din care era el însuși constituit. Mangeron, care devenise însuși vrăjitorul acestor construcții prezenta un complex mirific și complex al mecanicii cerești, cu ajutorul unor incursiuni și explicații bazate pe cunoștințe ale disciplinelor didactice auxiliare conexe ca geometria cerească, matematicile, chimia, etc. pe care ar fi trebuit să le stăpânim în cele mai mici amănunte, pentru a putea înțelege spectacolul științific care se desfășura sub ochii noștri, dar din care Omul, prin însușirile și manifestările lui implicite ca pictura, sculptura, arhitectura, muzica, artele în general, nu putea lipsi.

Când m-am trezit din transă, vraja pe care Mangeron o întinsese asupra noastră s-a risipit, aducându-ne la realitate. M-am prezentat Domniei Sale și i-am solicitat un autograf pe volumul II al trilogiei Sale. Cu toate că îi înmănasem cartea de vizită cu calitatea mea de conferențiar (la data aceea), mi-a scris pe carte: „Scumpului nostru coleg prof. dr. ing. Garabet Kumbetlian, cu toată cordialitatea și cu urări deosebite, Mangeron”. Cu acest prilej mi-a dat încă un set de două volume din lucrare, precum și volumul „Teoria optimizării structurilor”, apărut în Editura Junimea din Iași în același an (1980). La întoarcerea mea acasă, i-am înmănat rectorului, contraamiralul ing. Ilie Ștefan volumele primite, împreună cu urările de bine ale profesorului Mangeron. Am conceput o scrisoare de mulțumire ca răspuns, la care am atașat o monografie de prezentare a „Institutului de Marină Mircea cel Bătrân” și câteva dintre articolele mele publicate în acea perioadă în revistele „Mécanique Appliquée” (Applied Mechanics) ale Academiei Române.

Răspunsul nu s-a lăsat așteptat. În scurt timp am primit scrisoarea datată „Iași, 1.2.1981”, cu următorul conținut:

„Scumpul nostru Coleg Profesor Kumbetlian, din inimă cele mai bune urări Dumneavoastră tuturor. Calde mulțumiri pentru delicata atenție, pentru cele trimise. Vom face totul să fie cunoscute frumoasele Dumneavoastră realizări. M-a bucurat mult primirea unei foarte frumoase scrisori din partea tovarășului Comandant al Inst. de Marină „Mircea cel Bătrân”, ca urmare a înmânării D-sale a primelor 2 volume din „Trilogia” noastră: „Mecanica rigidelor cu aplicații în inginerie” și a lucrării monografice „Teoria optimizării structurilor”, aceasta din urmă în Editura „Junimea” din Iași (213p.,1980). Vol. III din „Trilogia” noastră cu subtitlul „Mecanica vibrațiilor sistemelor de rigide” va apare, sperăm, în aug. 1981. Așteptăm știri cât mai bune. Cu toată cordialitatea, Mangeron”[5].

L-am vizitat după câțiva ani, în toamna anului 1988 la Iași, la domiciliul Domniei Sale din Copou, Alea Grigore Ghica 25. Știa că vin, îi telefonasem, și mă aștepta în curtea din fața casei. M-a primit în camera din fața biroului său, de la etajul casei. În ciuda opoziției mele (pentru a nu-l deranja), mi-a pregătit o cafea și m-a îndemnat s-o beau caldă. A fost o după-amiază de vis. M-a „plimbat” cu amintirile Sale prin toată Europa, la toate Universitățile de mare prestigiu și nu numai. Mi-a descris locurile pe care le-a vizitat, muzeele, casele memoriale și obiectivele turistice care merită a fi vizitate. Și bineînțeles mi-a prezentat un tablou complet al prezentului științific european, nord-și sud-american. În peste trei ore cât a durat vizita, nu știu dacă am rostit zece cuvinte. Profesorul Mangeron era de o energie și vitalitate debordantă. Am apucat să-i spun că edităm o revistă a „institutului” și că intenționăm să publicăm o prezentare a vieții și operei științifice a Domniei Sale.

Nu a trecut mult timp de la data vizitei, până când am primit o scrisoare datată 12 februarie 1989 și adresată „Iubite Coleg Profesor Dr. Ing. G. Kümbetlian”. În scrisoare îmi indică, pentru documentare, prezentarea Sa din volumul III al lucrării „Istoria matematicii în România”, a profesorului George Șt. Andonie, precum și scrisoarea profesorului Dr. Docent Shilkrut de la Universitatea „Ben Gurion” din Israel. Îmi scrie apoi, că începând cu anul 1932 a publicat peste 300 de lucrări în revistele marilor Academii de Științe din lume și cca. 300 de alte articole. Îmi amintește de lucrările Sale citate de alți autori, mari oameni de știință, care au introdus începând cu anul 1936 în literatura științifică termenii binecunoscuți astăzi ca „Ecuatiile, teoremele, metodele, funcțiile și ecuațiile generalizate MANGERON”. Îmi

scrie apoi că a fost ales în calitate de Membru în comitetele internaționale de redacție ale unor importante reviste de specialitate ca de exemplu: „Mechanism and Machine Theory”, în diferite comisii ale universităților de peste hotare, în vederea conferirii titlurilor științifice de „Doctor of Philosophy (Sciences)” sau de „Doctor of Science”, precum și ca Referent Științific la toate revistele internaționale de „Bibliografie critică de Matematici și Mecanică”. În continuare amintește de participările Sale în cadrul unor „Misiuni Științifice” peste hotare în calitate de „Șef al unor Delegații”, ca de exemplu la cel de „Al doilea Congres Unional de Teoria Mecanismelor” de la Moscova din anul 1958, sau ca „Profesor Invitat” pentru cursuri, seminarii și examene în Canada (1968, 1970, 1972, 1974 și 1976) și Brazilia (1978 și 1980). Profesorul Mangeron arată în scrisoare că, de-a lungul timpului, a fost solicitat să țină conferințe de specialitate în URSS (1961), Franța și RFG (1964), Austria (1967 și 1968), Spania (1973) și Italia (1975) și că a participat activ la diferite congrese mondiale de specialitate ca de exemplu în Austria Brazilia și SUA (1968), Canada (1968 și 1976) și Olanda și Italia (1976). În aceeași scrisoare, profesorul Mangeron relatează cu mândrie faptul că își actualizează an de an cursurile universitare și că transmite studenților săi ultimele noutăți în materie cu privire la domeniul studiat.

În continuarea scrisorii sale, profesorul Mangeron propune să mobilizăm specialiștii noștri în Mecanică „să constituie colective pentru a elabora lucrări apte de a trezi interesul Comisiilor de selecție ale viitoarelor „Congrese mondiale de Mecanică teoretică și aplicată” de la Haifa (Israel) din august 1992 și ale celor care vor avea loc în anii 1996 și 2000. Pentru cel de-al 20-lea Congres mondial de mecanică, „IUTAM 2000”, profesorul Mangeron se gândea să propună ținerea lui în luna august la București. Scrisoarea se încheie „...cu toată prețuirea, Mangeron”.

L-am mai văzut pe profesorul Mangeron o singură dată, la sfârșitul anului 1990, într-un interviu la Televiziune de pe patul unui spital. Același om energic, lucid optimist și plin de viață. S-a stins curând după aceea, la 26 februarie 1991, după ce împlinise 85 de ani. A fost înmormântat la „Cimitirul Podgoria” din Iași, alături de alți corifei ai științei și învățământului superior ieșean.

Profesorul Dumitru Ion Mangeron (1906 – 1991)

– In Memoriam –

Printre profesorii de seamă, născuți în urmă cu un secol, se numără și regretatul **D. I. Mangeron**. Cunoscută personalitate a vieții universitare și academice ieșene, D. I. Mangeron s-a născut la 15/28 noiembrie 1906 în orașul Chișinău. După absolvirea liceului în orașul său natal s-a înscris în anul 1926 la secția de matematică a Facultății de științe din Iași, în care pe atunci existau secții pentru toate științele exacte.

A absolvit în mod strălucit studiile universitare în anul 1930, având profesori de mare valoare, dacă nu ar fi să-l amintim decât pe *Alexandru Myller*, care luase doctoratul la vestitul matematician *David Hilbert*. Odată cu înființarea în 1910 de către A. Myller a Seminarului matematic, care astăzi îi poartă numele, la Iași începuse cu adevărat o activitate propriu-zisă de cercetare, la care și-a adus aportul și fostul student D. I. Mangeron. Timp de doi ani (1930 - 1932), pregătește sub îndrumarea renumitului profesor *Mauro Picone* teza de doctorat, intitulată *Sopra un problema al contorno per un'equazione differenziale alle derivati parziali di quattro ordine con le caratteristiche reali doppie*. Întors în țară, a funcționat la Universitatea ieșeană mai întâi ca asistent, fiind numit în 1936 conferențiar la disciplina de analiză matematică. Începând cu anul universitar 1938/1939, a fost numit conferențiar la disciplina de matematici generale la nou înființata *Școala Politehnică din Iași*, unde, în anul 1941, devine profesor la catedra de mecanică. Începând cu acest an, a predat cursuri de matematică și de mecanică teoretică la facultățile de mecanică și de electrotehnică. Preocupările sale științifice au fost strâns legate și de cerințele unui învățământ tehnic superior de înaltă ținută, publicând aum, pe lângă lucrările din *teoria ecuațiilor cu derivate parțiale*, și numeroase lucrări de *mechanică analitică*, *teoria mecanismelor*, *teoria optimizării*, *teoria accelerațiilor reduse* și a *accelerațiilor de ordin superior*. A publicat și lucrări de *istoria matematicii*. A fost membru activ la mai multe societăți științifice de matematică, mecanică teoretică și aplicată, astronomie, om de știință emerit al României, redactor responsabil la *Buletinul Institutului Politehnic din Iași*, membru în consiliul de conducere al revistelor *Revue Roumaine des Sciences Techniques (Série de Mécanique Appliquée)* și *Studii și Cercetări de Mecanică Aplicată*, conducător de doctorate în mecanică tehnică (30 de ingineri au obținut titlul de doctor sub îndrumarea sa).

Studiul ecuațiilor cu derivate parțiale a devenit principalul său domeniu de cercetare în care, singur sau cu unii dintre elevii și colaboratorii săi, a publicat sute de lucrări în diverse reviste de specialitate din țara noastră sau din țări cu mare prestigiu științific, ceea ce face ca acum în matematică să se vorbească despre *ecuații polivalente Mangeron*, *operatori interpolanți Mangeron*, *teoreme Mangeron*, *ecuațiile Mangeron*.

Profesorul **D. I. Mangeron** a fost un om plin de entuziasm, energie, spirit de

inițiativă, colegialitate desăvârșită, un om care încuraja tineretul studios și care era capabil de prietenia cea mai sinceră. Dovadă stau scrisorile pline de atenție și delicatețe către bunul său prieten de o viață, *Al. C. Climescu*, trimise de la Universitatea din Edmonton (Canada), unde în mai multe rânduri a fost *visiting profesor*, după ieșirea sa la pensie. Cu altă ocazie, despre Al. C. Climescu a scris: *A fost tocmai atunci (la începutul războiului) mobilizat în arma antiaeriană și astfel au trecut ani de zile, până în 1945. Între timp, am reușit să se formeze comisia de concurs pentru încadrarea sa ca profesor. Comunicându-i că el se va întoarce pe noua sa poziție de profesor titular, am primit cu emoție telegrama în care El afirma că nu va uita niciodată acest rezultat al eforturilor făcute în lipsa lui.* Al. C. Climescu a avut ocazia să se revanșeze atunci când, așa cum scrie Profesorul, *în acele vremuri s-a făcut tabula rasa din tot ce am lucrat și realizat eu.* În 1954, Al. C. Climescu descoperă în revista *Memorial des Sciences Mathématiques* un articol intitulat *Calcul Symbolique*, în care exista fraza: *On leur doit – à Mauro Picone et à D. Mangeron – deux progrès principaux.* Această recunoaștere internațională a făcut ca, în cele din urmă, șicanele la care era supus Profesorul să înceteze, să i se recunoască meritele de cercetător de valoare și, partea oarecum comică, să i se acorde o nouă diplomă de doctor în științe fizico-matematice pentru că, chipurile, cea din Italia nu ar fi fost bună. În legătură cu aceasta, Profesorul a spus: *Am trăit astfel, în cadrul greutăților pe care le-am avut ani de zile, o reușită faptică și morală, grație atenției și preocupărilor de pasionat cercetător al iubitului nostru Prieten dispărut.*

Un aspect foarte important al activității Profesorului **D. I. Mangeron** este legat de înființarea revistei *Buletinul Institutului Politehnic din Iași* (1946), pentru care a trebuit să învingă greutățile ivite după terminarea războiului și obtuzitatea noilor factori de decizie. A contribuit din plin la afirmarea pe plan internațional și nu numai național a acestei reviste, împreună cu alți profesori ai Politehnicii și oameni de știință din alte țări, printre care și câțiva laureați ai premiului Nobel.

Profesorul **D. I. Mangeron** a rămas activ și optimist până la inevitabilul sfârșit, deși a locuit într-un apartament modest, lipsit de confort. Când, în cele din urmă, dl. rector al Politehnicii, devenită acum Universitatea Tehnică "Gh. Asachi", a reușit să obțină pentru Profesor o repartiție într-o nouă locuință, acesta a spus: "Dragul meu, este prea târziu". Prea târziu, a sosit și știrea alegerii sale ca *membru corespondent al Academiei Române*. Se afla în spital, unde a decedat la 26 februarie 1991.

Ne-am despărțit de stimatul nostru Profesor în ziua de 1 martie 1991, după slujba la care au asistat mulți dintre colaboratorii și elevii săi, colegi, foști doctoranzi, ingineri și profesori, ținută la biserica Sfântul Nicolae din dealul Copoului. Pe drumul către cimitirul Podgoria, o ninsoare liniștită a adus împăcarea în sufletele noastre și ne-am gândit că, cel care a iubit atât de mult școala, oamenii și natura a plecat dintre noi la fel de frumos cum a trăit, lăsând o amintire și o operă pe măsură, demnă de spiritele cu adevărat alese.

Astăzi, la mormântul Profesorului **D. I. Mangeron** se află un monument, ridicat de foștii săi admiratori, iar Bulevardul pe care se află facultățile și celelalte clădiri ale Universității Tehnice poartă numele "Bulevardul D. Mangeron".

Prof. dr. Adrian Corduneanu

O SUTĂ DE ANI DE LA NAȘTEREA PROFESORULUI D.I. MANGERON

Prof. dr. doc. Ing. Nicolae IRIMICIUC

Îndrăznind să iau cuvântul, în acest moment important în viața culturală a Iașiului contemporan, aş dori, mai întâi, să vă fac două mărturisiri, de a căror sinceritate vă rog să nu vă îndoiiți.

În primul rând, vă mărturisesc că, adresându-mă D-voastră, încerc o emoție copleșitoare, care, cred că de altfel este și vizibilă și pe care aş dori s-o înțelegeți și s-o scuzați; este emoția firească a omului care a nutrit toată viața sa cele mai profunde sentimente de stimă și respect pentru valorile și instituțiile culturale ale țării sale și care se vede pus, dintr-o dată, în situația de a-și prezenta unele idei personale în fața reprezentanților celui mai înalt for de cultură din patria sa.

În al doilea rând, trebuie să recunosc faptul că, primind invitația conducerii Filialei Iași a Academiei Române – invitație care, evident, m-a onorat nespus – de a face o prezentare a profesorului D.I. Mangeron cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la nașterea sa, am intrat pur și simplu în panică în legătură cu alegerea subiectului de dezvoltat, deoarece îmi repugna varianta reiterării șablonate, în fața unui auditoriu atât de select, a unor date biografice bine cunoscute de cei mai mulți dintre D-voastră din numeroasele articole apărute în presă în legătură cu viața și opera profesorului D.I. Mangeron, îndeosebi după trecerea sa în neființă.

M-am crezut salvat pentru o clipă atunci când mi-am amintit faptul că după publicarea, în anul 1995, a broșurii “*D.I. MANGERON – un PROFESOR între profesori*”, în care am evocat această mare personalitate a Iașiului și a țării noastre, am primit numeroase sugestii din partea unor colegi și prieteni care mi-

au făcut cinstea să-mi citească această carte, ca, la o eventuală reeditare a ei, pe lângă eliminarea unor scăpări în text – pentru care le sunt recunoscător că mi le-au semnalat -, să o completez cu o Addenda, în care să fie prezentată personalitatea D.I. Mangeron conturată și prin prisma corespondenței purtate de el cu specialiștii de mare prestigiu științific din cele mai înalte foruri culturale ale lumii, cu colegii – vârstnici, dar mai ales tineri – din toate instituțiile de învățământ tehnic superior din țară și chiar cu rudele și cu cei foarte apropiați familiei sale; găsind ideea comentării corespondenței profesorului D.I. Mangeron foarte atrăgătoare chiar și ca subiect de dezvoltat în cadrul conferinței pe care urma s-o prezint astăzi în fața D-voastră, m-am crezut, pentru un moment, scăpat de orice grijă în legătură cu alegerea subiectului de tratat.

Hotărât, deci, să-mi încep munca de redactare a textului conferinței, m-am adresat prietenului și colegului meu de catedră, dl. Prof.dr. Ioan Ibănescu – inimosul Director al SEMINARULUI “Prof.dr. D.I. MANGERON” de la Universitatea Tehnică “Gh. Asachi” din Iași și omul care și-a asumat dificila sarcină a trierii corespondenței profesorului, recuperată prin grija nepotului său, col. (r) Anatolie Grecu – solicitându-i permisiunea de a consulta această corespondență; după ce m-a privit un pic amuzat de solicitarea mea, Dl. prof. Ioan Ibănescu m-a rugat să-l însoțesc la Seminarul “D.I. MANGERON”, situat la etajul III al corpului de clădire al Facultății de Construcții de Mașini de la Universitatea Tehnică “Gh. Asachi” Iași, pentru a vedea cu ochii mei această corespondență.

Mă așteptam, evident, să văd un volum mare de scrisori, deoarece știam că de ani de zile profesorul își cheltuia jumătate din salariul său lunar pe timbre și plicuri – fapt reproșat frecvent de soția sa -, dar ceea ce am văzut acolo m-a lăsat, pur și simplu, mut de uimire: pe un raft de aproximativ 3 m lungime se înșirau nu mai puțin de 26 de volume tip Biblioraft tixite cu corespondența profesorului și ele reprezentau rezultatul trierii doar a unui volum de două treimi din volumul total de material cercetat de D-l prof. Ibănescu.

Dar, dificultatea cea mai mare în studierea corespondenței profesorului D.I. Mangeron de-abia de acum se întrezărea: toată această corespondență trebuia clasată pe categorii de adresanți, pe teme abordate în scrisori și pe perioade de timp din anii de activitate a profesorului, pentru a se putea trage apoi unele concluzii pertinente privind modul în care această mare personalitate putea fi caracterizată și prin corespondența semnată de el; este evident însă că o asemenea investigație a corespondenței profesorului nu putea fi efectuată decât într-un interval foarte mare de timp, de ordinul anilor.

Renunțând, deci, din motive obiective, la ideea de a mai aborda acest subiect, cel puțin în intervenția mea de astăzi, aș dori doar să vă mai relatez faptul că examinarea, în fugă, a câtorva din cele 26 de volume cu corespondență, m-a condus la o constatare care mi-a provocat o mare nedumerire: alături de scrisori primite, am găsit numeroase copii după scrisori expediate de profesor și nu numai oficialităților, ci și colegilor, prietenilor și chiar rudelor sale; această constatare mi-a stârnit curiozitatea și dorința de a găsi într-un viitor apropiat - evident, dacă puterile mă vor mai ține – răspunsuri la cel puțin două întrebări.

Prima întrebare aș putea formula-o astfel:

- Ce l-a îndemnat pe profesor să poarte o corespondență atât de variată ca forme și de o amploare nemaîntâlnită – este o părere personală – la nici un alt reprezentant al intelectualității din întreaga lume?

Poate că este vorba de un imbold lăuntric de a contribui la dezvoltarea societății contemporane lui prin sugestii, îndemnuri și sfaturi date în scrisori și nu prin satire, cum au făcut-o de-a lungul timpului reprezentanții acestui gen literar, începând cu Juvenal; probabil că, dacă ar fi fost întrebat de ce scrie atâtea scrisori, ar fi dat un răspuns asemănător celui pe care l-a dat marele poet latin atunci când a fost întrebat de ce scrie atâtea satire:

“Difficile est epistolam non scribere”.

Cea de-a doua întrebare care s-ar pune, doar frunzărind volumele cu corespondența profesorului D.I. Mangeron, ar fi următoarea:

- Ce l-a determinat pe profesor să păstreze nu numai scrisorile primite, ci și copii după scrisorile expediate de el?

Un răspuns plauzibil la aceasta de a doua întrebare ar fi acela că, nepresimțind nenorocirile care aveau să se abată asupra lui, curmându-i, în final, firul vieții și prea încrezător în inepuizabila sa putere de muncă, se gândea, poate, să folosească aceste scrisori ca material documentar la redactarea unor memorii.

Dar să revenim la subiectul conferinței mele de astăzi.

Nevoit fiind, din motivele menționate deja, să renunț la o temă pe care, dacă aș fi avut timpul necesar, mi-ar fi făcut multă plăcere s-o dezvolt, mă și pregăteam să trec la redactarea unei evocări tip, obișnuită în asemenea împrejurări, când mi-am amintit faptul că în timpul elaborării broșurii "*D.I. MANGERON – un PROFESOR între profesori*", m-au surprins anumite coincidențe și similitudini de situații și evenimente survenite în viața profesorului și cea a unuia dintre titanii gândirii omenești, care l-a precedat în viață cu peste un secol și jumătate: marele Patriarh de la Weimar, Johann Wolfgang Goethe.

Înțeleg că unii dintre d-voastră vor fi rămas surprinși de o asemenea asociere de nume de personalități, dar mă grăbesc să-i asigur că nu voi cuteza să le ofer o prezentare comparată a vieților acestor doi străluciți reprezentanți ai culturii umane; de altfel, sunt convins că o asemenea încercare ar fi sortită eșecului, deoarece ea ar implica eforturi care ar depăși posibilitățile mele scriitoricești.

Doresc doar să semnalez câteva din aceste coincidențe și similitudini din biografiile celor două personalități amintite, cu gândul că observațiile făcute cu acest prilej ar putea fi de folos, cândva, celor care vor încerca să adâncească problema raporturilor dintre diferitele generații de personalități ieșite din comun: îmi exprim speranța că o asemenea temă nu va părea lipsită de interes și chiar de preferat unei evocări șablon, cu prezentări stereotipe de date biografice cunoscute.

O primă asemănare constatată în biografiile celor două personalități este durata aproape egală de viață: 82 de ani și 7 luni la Goethe și 84 de ani și 3 luni la profesorul D.I. Mangeron; aceste durate îndelungate, ieșite din comun, de viață le-au oferit celor două personalități condiții deosebit de favorabile, nu numai de afirmare, în plenitudinea forțelor, în viața socială contemporană lor, ci chiar și posibilitatea de a influența puternic, la rândul lor – așa cum s-a și întâmplat, de altfel – această viață socială.

O altă similitudine ce poate fi găsită în biografiile celor două personalități luate în discuție aici o constituie originea socială, aproape aceeași, a lor și anume, intelectualitate mic burgheză: tatăl lui Goethe a făcut studii superioare juridice, a avut funcția de consilier aulic și preocupări extraprofesionale în domeniul artei plastice; tatăl profesorului D.I. Mangeron a fost absolvent al Școlii de Arte și Meserii de pe lângă Politehnica din Sankt Petersburg, a îndeplinit funcția de șef al unei unități feroviare și a avut preocupări extraprofesionale sociale (lider al muncitorilor feroviari din Chișinău); după cum se observă, ambele personalități s-au bucurat de un mediu familial favorabil dezvoltării lor intelectuale în adolescență (în cazul profesorului D.I. Mangeron, cel puțin până la decesul tatălui său).

O nouă similitudine ce poate fi descoperită în biografiile celor două personalități constă în contractarea, în tinerețe, a unor boli severe, care i-au obligat la întreruperi temporare ale studiilor.

O coincidență perfectă poate fi semnalată în legătură cu modul în care și-au finalizat, ambii la vârsta de 26 de ani, studiile superioare: Goethe a obținut titlul de “Doctor în Drept” la Universitatea din Strassburg, după ce absolvise studiile juridice la Universitatea din Leipzig, iar D.I. Mangeron a devenit “Doctor în Matematici” la Universitatea din Neapoli, după ce absolvise Facultatea de Matematici a Universității din Iași.

Coincidențe interesante pot fi semnalate în legătură cu modul în care cele două personalități și-au elaborat operele fundamentale:

- Ambii au bătut la porțile consacării lor ca mari oameni de cultură la vârsta de 26 de ani: Goethe, prin publicarea primei forme a primei părți a operei sale *“FAUST”* – care a atras atenția oamenilor de litere din Europa asupra noului geniu care se profila în domeniul gândirii filozofice și literare -, iar D.I. Mangeron prin publicarea lucrării *“SOPRA UN PROBLEMA AL CONTORNO PER UN EQUAZIONE DIFERENZIALE NON LINEARE ALLE DERIVATE PARZIALI DI QUARTORDINE CON LE CARATTERISTICHE REALI DOPPE”*, care a atras atenția specialiștilor din întreaga lume asupra noilor posibilități ivite pentru extinderea și dezvoltarea TEORIEI ECUAȚIILOR DIFERENȚIALE.

- Ambii și-au elaborat operele lor fundamentale în ultimii 50 de ani de existență a lor, dar cu ponderi ale eficienței muncii diferențiate pe intervale de vârstă: în timp ce Goethe și-a desăvârșit opera în ultimul dintre cele peste opt decenii de viață – perioadă în care și-a finalizat opera faustiniană și a publicat operele *HERMANN ȘI DOROTHEA*, *POEZIE ȘI ADEVĂR* și cele trei volume din ciclul *WILHELM MEISTER* -, profesorul D.I. Mangeron a desfășurat cea mai rodnică activitate științifică în perioada scursă de la vârsta de 50 de ani până la vârsta de 72 de ani – perioadă în care și-a publicat cea mai mare parte a contribuțiilor sale originale în următoarele 5 domenii matematice: TEORIA ECUAȚIILOR DIFERENȚIALE, TEORIA CONTROLULUI OPTIMAL, MECANICA VIBRAȚIILOR, MECANICA ANALITICĂ și MECANICA APLICATĂ (în mod special, TEORIA MECANISMELOR ȘI MAȘINILOR).

Am insistat asupra acestor din urmă aspecte pentru a vă face să reflectați asupra următoarei întrebări, evident, retorice:

- Care ar fi fost situația dacă atât Goethe, cât și D.I. Mangeron ar fi decedat la vârsta de 70 de ani?,

întrebare firească dacă se ține seama de mediile de vârstă maximă atinse în perioadele respective; răspunsul nu e greu de dat: Goethe ar fi rămas înregistrat doar cu operele sale din tinerețe (*GÖTZ VON BERLICHINGEN. SUFERINȚELE TÂNĂRULUI WERTHER* – lucrare proscrisă din cauza avalanșei de sinucideri

declanșate în rândul tineretului -, *IFIGENIA ÎN TAURIDA*, *EGMONT*, *CĂLĂTORIE ÎN ITALIA*, *TORQUATO TASSO* și prima variantă a părții întâi a lui *FAUST*), opere valoroase, evident, dar care nu ar fi fost în măsură să-i asigure autorului lor un piedestal în galeria titanilor literaturii universale, în timp ce profesorul D.I. Mangeron ar fi lăsat posterității opera sa terminată.

Să mai spună cineva că șansa, norocul, sau cum i-o mai fi spunând, nu-și are rolul ei în viața unui om.

O coincidență deosebit de interesantă care poate fi semnalată prin examinarea biografiilor celor două personalități discutate aici se referă la rolul social pe care l-au jucat în viața și activitatea lor, acela de persoane emblematice pentru popoarele care i-au zămislit, ambii erijându-se în ambasadori ai popoarelor respective, însărcinați să le facă cunoscute peste hotare realizările din toate domeniile existenței sociale; dacă Goethe a reușit să determine, prin prestigiul său, recunoașterea, de către întreaga lume cultă a Europei, a nivelului înalt, original, de gândire filozofică și literară a poporului german, profesorul D.I. Mangeron a reușit și el, mai mult decât orice alt român a făcut-o vreodată, să facă cunoscute în lumea întreagă realizările poporului român în toate domeniile de activitate sociale, iar în mod deosebit, cele din domeniul științei și culturii.

Unele similitudini pot fi semnalate și în modul în care cele două personalități au privit activitatea politică contemporană: atât Goethe, cât și profesorul D.I. Mangeron s-au avântat în arena politică, pentru a regreta amarnic mai târziu această greșeală; Goethe a făcut-o din proprie inițiativă, pentru a se bucura de onoruri și avantaje materiale – a îndeplinit, pe rând, sarcinile de ministru de război, de ministru al lucrărilor publice și de ministru de finanțe în guvernul ducatului Saxa-Weimar și a dezertat după câțiva ani de activitate politică, sufocat de duplicitatea și convenționalismul ei; profesorul D.I. Mangeron, la îndemnul mentorului său, prof. Al. Myller și al rectorului Universității din Iași de atunci, prof. Iorgu Iordan, s-a înscris în mișcarea legionară cu gândul că ar putea tempera, prin prestigiul de care se bucura în rândul studenților, influența nefastă a unor agitatori politici iresponsabili, dar s-a

retras scârbit din această formațiune politică după ororile comise în țară de unii dintre membrii ei.

Deosebit de interesante, de asemenea, sunt coincidențele care pot fi semnalate, în urma examinării biografiilor celor două personalități discutate aici, în legătură cu viața lor amoroasă; în mod indiscutabil, ambii au aparținut acelei categorii de seducători înnăscuți care, prin farmecul personal, prin eleganța modului de exprimare și prin manierele alese de comportament, cucereau pe cele mai multe dintre reprezentantele sexului frumos pe care le întâlneau.

Folosind termenul de “seducător”, trebuie neapărat însă, să fac precizarea că nu m-am referit, nici pe departe măcar, la vreunul dintre acele jalnice tipuri de seducători meschini prezentați în literatură: seducătorul cinic – reprezentat de Don Juan Tenorio -, seducătorul escroc – reprezentat de aventurierul Giovanni Giacomo Casanova -, sau seducătorul sadic – reprezentat de acel sinistru Barbă Albastră, schițat de pana lui Charles Perrault -; atât Goethe, cât și profesorul D.I. Mangeron au privit femeia ca pe un ideal al perfecțiunii și frumuseții umane, care, prin dragostea oferită bărbatului, îl înnobilează și contribuie la înălțarea lui. Este vorba, deci, de acel concept de “Etern feminin”, introdus chiar de Goethe în finalul operei sale faustiene și în care au crezut, cu tărie, atât Goethe, cât și D.I. Mangeron; de aceea, atât Goethe, cât și profesorul D.I. Mangeron au suferit enorm la fiecare deznodământ nefericit al vreuneia dintre poveștile de dragoste trăite de ei.

Se știe despre Goethe că a fost eroul unui impresionant număr de povestiri de dragoste; îmi amintesc chiar de o carte, apărută în tinerețea mea în prima colecție a “Bibliotecii pentru toți”, care avea titlul: “*Cele 80 de amoruri ale lui Goethe*”. Neluând însă în seamă aventurile sale efemere de dragoste, cu acele Grete, Kätchen și Charlotte întâlnite în adolescența sa, precum și dragostea sa de la bătrânețe, când, la 74 de ani, s-a îndrăgostit de tânăra Ulricke von Levetzow, de 17 ani, cu care insista să se căsătorească, în viața lui Goethe au pătruns, de-a lungul timpului, trei femei care au impresionat mult mai profund decât în cazul celorlalte iubiri sufletul său sensibil; este vorba de Lili Schönemann – pe care a

părăsit-o din cauza cochetăriei ei, dar nu fără a suferi mult -, de Charlotte Buff – la care a renunțat pentru că era logodită cu prietenul său Kestner – și de Christiane Vulpius – cu care s-a căsătorit, dar abia după 18 ani de conviețuire și după ce a avut și un fiu de la ea.

Capacitatea de seducție a reprezentantelor sexului frumos nu se manifesta mai prejos la profesorul D.I. Mangeron decât la Goethe; pentru a caracteriza această capacitate, îmi permit să citez următoarea frază din broșura pe care am scris-o în memoria profesorului:

“... era deosebit de interesant de urmărit transformarea care se producea în persoana profesorului din momentul în care în rândurile auditoriului său descoperea și adevărate reprezentante ale sexului frumos: ochii săi albaștri, totdeauna blânzi și mângâietori, căpătau străluciri neobișnuite, figura sa, totdeauna senină și liniștită, se însuflețea ca printr-un miracol, glasul lui, totdeauna cald și convingător, căpăta inflexiuni necunoscute, iar ideile sale, totdeauna exprimate într-o formă care atingea aproape perfecțiunea, se urmăreau într-o deplină armonie cu forma de expunere, ca motivele într-o simfonie beethoveniană”...

Deși incomparabil mai săracă, decât la Goethe, în experiențe erotice, biografia amoroasă a profesorului D.I. Mangeron consemnează totuși, și la el, existența a trei femei care au pătruns în intimitatea sa, influențându-i puternic viața: o studentă – despre care cel care vă vorbește nu a putut afla decât că se numea Celia -, care s-a sinucis din cauza dragostei neîmpărtășite de profesor; o altă studentă, Violeta Murgescu, cu care a purtat o amplă corespondență amoroasă, publicată ulterior de ea, la Cluj, într-o broșură intitulată *“Mea culpa”*, studentă cu care nu s-a putut însă căsători din anumite motive familiale; o femeie căsătorită, Maria Mateescu – născută Neculau -, soția sculptorului I. Mateescu și care, despărțindu-se de soțul ei, s-a recăsătorit cu profesorul D.I. Mangeron, conviețuind în armonie cu acesta aproape 40 de ani, după care fatalitatea crudă i-a despărțit în mod tragic.

Aș mai semnala, în fine, o ultimă coincidență din biografiile celor două personalități despre care am discutat aici: atât Goethe, cât și profesorul D.I. Mangeron au avut privilegiul de a-și cunoaște pe primii dintre comentatorii vieților și operelor lor, comentatori care le-au fost alături spre sfârșitul vieții lor și care și-au publicat comentariile la 5 ani de la dispariția magiștrilor lor.

În cazul lui Goethe, primul comentator al vieții și operei lui a fost Johann Peter Eckermann, care i-a fost alături titanului de la Weimar în ultimii 10 ani de viață și și-a publicat comentariile intitulate “*CONVORBIRI CU GOETHE*” la cinci ani de la dispariția acestuia; în cazul profesorului D.I. Mangeron, se pare că rolul lui Eckermann l-a jucat cel care vă vorbește, care a trăit și lucrat alături de profesor timp de aproape cinci decenii și care și-a publicat comentariile în lucrarea despre care am mai vorbit deja tot la cinci ani de la dispariția magistrului său.

Încheind această prezentare a coincidențelor și similitudinilor întâlnite în biografiile lui Goethe și profesorului D.I. Mangeron, reamintesc precizarea făcută la începutul expunerii că ea nu a urmărit nicidecum să dovedească faptul că între cele două personalități s-ar putea pune un semn de egalitate; ceea ce am dorit însă să demonstrez - și sper să fi și reușit s-o fac - este faptul că și un muritor obișnuit, dotat însă cu deosebite calități intelectuale și morale, poate ajunge, prin muncă asiduă și perseverență, la granița care îl separă de titani.

Aș îndrăzni chiar să fac o afirmație și mai hazardată și anume, aceea că atunci când comportamentele titanilor sunt raportate la relațiile dintre oameni, un muritor de rând, dar dotat cu însușiri excepționale, se poate dovedi chiar superior unui titan.

O asemenea situație de inversare a raporturilor de superioritate se întâlnește și în cazul celor două personalități despre care am discutat până acum, atunci când se analizează relațiile lor cu oamenii din jur – superiori, subordonați, colegi, vecini etc. – și, în mod deosebit, cu tineretul.

Goethe i-a privit totdeauna pe cei din jur cu o superioritate olimpică, cu suspiciune și cu o totală lipsă de înțelegere a dorințelor lor firești de afirmare,

criticându-le cu violență toate tentativele întreprinse pentru promovarea pe scara socială și pentru îmbunătățirea stării lor materiale: iată câteva mostre din părerile sale în această problemă, reproduse de Eckermann în “CONVORBIRI”:

“Nenorocirea e că în țara noastră nimeni nu se mulțumește numai să trăiască și să profite de viață, ci toți vor să guverneze, iar în ceea ce privește arta, nimeni nu vrea să se bucure de ceea ce s-a făcut înainte, ci fiecare, la rândul său, vrea și el să creeze cu orice preț”...

sau:

“Apoi lipsește acea seriozitate atotcuprinzătoare, lipsește simțul de a lucra în interesul tuturor; fiecare se gândește doar cum să-și scoată cât mai în evidență propria persoană. Străduința aceasta greșită o întâlnim pretutindeni”...

sau:

“Pretutindeni întâlnim în primul rând individul, care vrea să arate cât e el de grozav și nicăieri nu se vede acea pornire sinceră de a-și ține în frâu propriul său eu și de a nu se năpusti cu orice preț în față atunci când atitudinea e în folosul colectivității și al cauzei pe care le slujește”.

Nu e de mirare deci că, așa cum arăta profesorul ieșean Al. Dima în prezentarea traducerii românești a cărții lui Eckermann, foarte mulți dintre cei din jurul lui Goethe

“îl socoteau mândru, egoist și invidios pe tineri, pradă simțurilor și chiar un rău german”...

Spre deosebire de Goethe, profesorul D.I. Mangeron s-a comportat, în relațiile cu toți cei din jur, indiferent de pozițiile lor sociale – șefi, colegi, funcționari, studenți, oameni de serviciu – cu o modestie rar întâlnită în viața de toate zilele, nefăcând niciodată caz de superioritatea sa intelectuală și morală și nici de rangul său social, tratându-i pe toți cu o amabilitate nemaiîntâlnită la vreo altă persoană din categoria sa socială și, mai ales, arătându-le foarte multă înțelegere tuturor celor care veneau la el – și nu erau deloc puțini aceștia – fie pentru a se plânge de necazurile lor, fie pentru a-i împărtăși planurile lor de

viitor, pentru realizarea cărora îi cereau sprijinul; pe cei din prima categorie îi îndruma cum să-și rezolve problemele și nu de puține ori îi ajuta chiar cu sume de bani pe care cel mai adesea nu le mai recupera, iar pe cei din a doua categorie, nu numai că nu-i descuraja niciodată, dar îi sfătuia chiar cum să-și înfăptuiască mai bine proiectele, intervenea pentru ei la diverse foruri administrative dacă era cazul și nu rareori îi sprijinea chiar material, în mod cu totul dezinteresat.

Cea mai de seamă calitate umană a sa a fost însă aceea că și-a iubit foarte mult semenii – în mod deosebit pe copii și pe tineri, ceea ce explică, de altfel, și faptul că studenții săi îl idolatrizau -, dar, deși cei din jurul său i-au răspuns, la rândul lor, cu dragoste, respect și chiar venerație, adeverind încă o dată valabilitatea aforismului lui Martial,

“Ut ameris, ama!” ,

totuși el a dăruit mult mai multă afecțiune celor din jur decât a primit din partea lor; chiar și la ultima sa apariție la televiziune - apariție care, după părerea mea, a reprezentat o gafă a realizatorilor emisiunii – cuvintele sale reflectau întreaga dragoste pe care profesorul o purta colegilor săi de muncă mai tineri, cărora le adresa astfel ultimul său salut – cel de ADIO –, care avea aceeași semnificație ca și cel adresat de autorul cărții “REPORTAJ CU ȘTREANGUL LA GÂT” concetățenilor lui înainte de a fi executat:

“OAMENI, EU V-AM IUBIT!”

Încheind, în sfârșit, această expunere, mă întreb dacă printre D-voastră nu se vor găsi unii care, cunoscându-l mai puțin pe profesorul D.I. Mangeron, ar putea să considere că prezentarea făcută acestei personalități ar putea fi, poate, cam idealizată; luându-mi în serios rolul pe care Eckermann l-a jucat pe lângă Goethe, voi da un răspuns asemănător celui pe care Eckermann l-a dat atunci când a fost întrebat dacă caracterizarea făcută lui Goethe în “Convorbiri” nu a fost idealizată:

“ACESTA ESTE PROFESORUL D.I. MANGERON, AȘA CUM L-AM
VĂZUT EU!”

20 ianuarie 1972

Tovarasilor studenti din anul II ai Facultatii de Mecanica
Institutul Politehnic din Iasi

Scumpi si dragi studenti si studente,viitoriscumpi si dragi
colegi si colege de munca rodnică,

Din inima va trimitem de pe aceste indepartate meleaguri,unde
tin cursuri postuniversitare,conduc doctoranzi si unele cercetari de specia-
litate,gindindu-ma mereu la Dumneavoastra,plin de dorinta infinita sa aflu
ca veti avea mereu noi si noi succese,cele mai bune si calde urari.

Astept vesti despre succesele tuturor.In particular asi dori sa
mi se confirme ca tovarasii si tovarasele mai jos notati:Dumitrache T.,Ginga V.,
Isachevici F.,Munteanu I.R.,Paulet I.,Achimfa St.(ii multumesc pentru urarile
primite acasa la Iasi ,trimise din urbea sa),Mega S.,Olaru D.,Marcovici
O.,Nica P.,Bulancea V.,Cudric R.,Hanganu L.,Medvid P.,Ror G.,Andrei F.,Golgotiu
s.a.s.a.nu mi-au inselat asteptarile si se ridica mereu pe noi si noi culmi ale
stiintei si tehnicii.Sa nu uitam ca trebuie sa reusim in efortul nostru al tutu-
ror sa ajungem sa fim competitivi cu restul lumii in cit mai multe domenii.

Inchei ,cintind impreuna cu Dumneavoastra GAUDEAMUS IGITUR...

VIVAT ACADEMIA...VIVAT,CRESCAT,FLOREAT ALMA MATER JASSIENSIS.

Sa ne revedem cu bine,

Vom cauta,sotia mea si cu mine,sa revenim cit mai
repede cu putinta,

D.Mangeron